
Dertiende Zitting.

Woensdag-voormiddag, 23 Aug.

ART. 137.

Ds. **ESKES** opent deze zitting met gebed, na het zingen van Ps. 33 : 7,

De groote Schepper aller dingen, enz.

ART. 138.

De Voorzitter verleent het woord aan den Secretaris van het Collegie van Curatoren. Deze verklaart, dat hij, na het reeds uitgebracht verslag, weinig meer te zeggen heeft. Dit eenige slechts wil hij constateeren : de onderwijskrachten aan de Theol. School zijn te gering. Deze opmerking brengt van zelf de vraag aan de orde : Is het noodig en mogelijk om het onderwyzend personeel aan onze Theol. School te vermeerderen ?

ART. 139.

De Vergadering besluit een verzoek tot de Docenten te richten, om verslag te doen van den tegenwoordigen staat der School. Dat zulks in beslotene Vergadering geschiede, wordt niet noodig geacht.

ART. 140.

De Rector der Theol. School, Docent **VAN VELZEN**, deelt den

uitslag mede van eene samenspreking, onderling door de Docenten gehouden, in vereeniging met het Collegie van Curatoren.

Men had noodig geacht, dat de tijd van studie verlengd werd, bv. van zeven tot negen jaren; evenzeer kwam uitbreiding van eenige vakken wenschelijk voor. Vermeerdering van het aantal Docenten werd ook met het oog op deze uitbreiding onmisbaar gerekend; men zou een tweetal Leeraren aan de reeds dienende toegevoegd willen zien. Allicht ware alsdan ook de oprichting van een hospitium noodig, omdat, bij verlenging van den studietijd, de studenten in vele gevallen op jeugdiger leeftijd dan thans zouden aankomen.

ART. 141.

DS. WIELENGA deelt nog als President-Curator mede, dat er verleden jaar door het Collegie van Curatoren eene Commissie benoemd was, om, in overleg met de Docenten, de vraag naar reorganisatie der Theol. School te behandelen. De vrucht dezer gemeenschappelijke werkzaamheid was de circulaire, dit jaar, namens het Collegie van Curatoren, aan onze gemeenten gezonden.

ART. 142.

Intusschen wordt, wegens de afwezigheid van een der Docenten, de verdere bespreking van het aanhangige onderwerp gestaakt, en in behandeling genomen het op de Agenda onder B. vermelde:

Noord-Holland. *Zoo op de aanstaande Synode wederom sprake mocht komen van verplaatsing der Theol. School naar Leiden, verklaart de Provincie Noord-Holland zich tegen die verplaatsing.*

Naardien echter van geene bedoelde verplaatsing sprake is, wordt het door de Afgevaardigden van N. H. niet noodig geacht over het bovenstaande te handelen.

ART. 143.

Een ingekomen schrijven van de klasse Dokkum, verzoevende dat de Synode het wenschelijke uitspreke, van de oprichting van een hospitium te Kampen, wordt aan de Commissie van Rapporteurs ter hand gesteld.

ART. 144.

Op voorstel van de Voorzitter gaat de Vergadering thans

over in Comité, om te spreken over den toestand en de belangen der Theol. School. Alle niet stemgerechtigde leden der Synode verwijderen zich, met insluiting der præadviseerende leden.

ART. 145.

De zitting wordt gesloten met dankzegging door Oud. BRANDERHOBST.

Veertiende Zitting.

Woensdag-namiddag, 23 Aug.

ART. 146.

Nadat de Vergadering eerst in Comité vergaderd was geweest, als voortzetting van de Comité-vergadering van den voormiddag, gaat zij in openbare vergadering over.

ART. 147.

Een protest van J. S. vroeger lidmaat der Gemeente te Hollandsche Veld, thans afgesneden als lid der Kerk, komt ter tafel. Het is gericht tegen deze afsnijding. Adressant is met zijn zaak op de respectieve Klasse en Provincie geweest, zonder daar voldoening te krijgen. Hij licht haar persoonlijk toe.

Ook de afgevaardigden van Drenthe geven eenige inlichting. Wegens betuiging van adressant was hij gecensureerd wegens verzet tegen den kerkeraad, en wegens volharding in de zonde, afgesneden. Aan dit verzet beweerde hij onschuldig te zijn; een ander had, zeide hij, de uitdrukking gebezigd, hem ten laste gelegd.

Volgens de klassikale notulen, die, voor zoover ter zake, worden voorgelezen, grondde zich de censuur op verregaande brutaliteit, laster en bedreiging.

De Commissie van Rapporteurs kan geen advies in dezen geven, omdat er bij haar geene schriftelijke bescheiden tijdig genoeg waren ingediend.

De Synode, alles gehoord en beredeneerd hebbende, verklaart geene redenen te vinden om aftekeuren, wat in dezen door Klasse en Provincie gedaan is, en vermaant den adressant om met boete en belijdenis tot zijn kerkeraad weder te keeren.

ART. 148.

Omtrent een protest van den Kerkeraad der Gemeente te Edam verklaart de Synode, op advies van hare Commissie:

Dat zij onbevoegd is dit protest in behandeling te nemen, omdat de kerkeraad zich eerst met protest tot de Prov. Syn. van Noord-Holland had moeten wenden.

ART. 149.

Aangaande een protest van J. T. B. oordeelt de Commissie, dat zijn schrijven niet in behandeling kan komen, om reden hij geen gevolg heeft gegeven aan het besluit te zijnen opzichte te Utrecht genomen, zie Hand. der Syn. Art. 155; maar dat deze Synode, evenals die van Dordrecht, het stilzwijgend voorbijgaan moet.

Met dit advies vereenigt zich de Synode.

ART. 150.

Met opzicht tot een schrijven van den heer J. DONKERS, besluit de Synode, in aansluiting aan het advies harer Commissie, om te blijven bij het besluit in 1879 genomen te Dordrecht (zie art. 86 van de Hand. dier Synode), en daarvan aan adressant kennis te geven.

ART. 151.

De Commissie rapporteert omtrent een ingekomen schrijven van den kerkeraad der Gemeente te Arnhem, inhoudende verzoek om voorlichting aangaande een zestal stellingen. In aanmerking nemende, dat de Synode geene Commissie van advies is, oordeelt zij, dat deze vragen zeer geschikt in een of ander theologisch tijdschrift kunnen worden behandeld.

In overeenstemming met dit advies oordeelt de Synode, niet in het verzoek dier Gemeente te kunnen treden.

ART. 152.

De Kerkeraad van Zaandam deed een tweetal vragen aan de Synode, welke door de Prov. Noord-Holland voor de Agenda waren geweigerd.

De eerste gold openbare verzoening, bedoeld in Art. 73 der kerkorde.

De andere het begrip »solidariteit" in hare toepassing op de verhouding van kerkelijke lichamen onderling. De aan-

leiding tot de indiening dezer vraag lag voor de hand. De Klasse Amsterdam verzocht inlichting aang. zekere zaak aan de Klasse Leiden; dit werd door laatstgen. Klasse aangemerkt als een zich bemoeien met elkanders doen. Hierover beklaagt zich de kerkeraad van Zaandam, overtuigd dat hierdoor het beginsel van solidariteit aangetast is.

De Commissie van Rapporteurs oordeelt, aangaande vraag I, dat de Synode, als zijnde geene Commissie van advies, zich niet met hare beantwoording kan inlaten,

aangaande vraag II, dat alle Klassen op gelijken voet met elkander staan, en dat eene Klasse, ingeval zij verschil krijgt met eene andere, zich tot de Provinciale Synode moet wenden.

ART. 153.

Komt in behandeling een protest van den kerkeraad der Gemeente te *Zaandam* tegen de Klasse en Provincie Noord-Holland, in verband tot een besluit van de Klasse Leiden rakende de tucht; het houdt een verzoek in dat de Synode, zonder terugtekomen op het konkreet geval in kwestie, haar innig leedwezen over dergelijke gevallen uitspreke, en de noodzakelijkheid om, in soortgelijke omstandigheden, strengere tucht toetepassen.

Ds. LINDEBOOM, leeraar dier gemeente, licht dit protest mondeling toe.

De Commissie adviseert der Synode geen algemeen besluit in dezen te maken, daar de bijkomende omstandigheden hiervoor te onderscheiden kunnen zijn.

Met 37 tegen 3 stemmen neemt de Vergadering het volgende aan:

»De Synode uit hare ingenomenheid met het door ds. LINDEBOOM gesproken woord, maar vereenigt zich overigens met de conclusie van het Rapport.

ART. 154.

Ds. VAN LOKHORST, predikant te *Hollum*, protesteert bij deze Synode tegen een besluit van de Provincie Friesland, waarbij deze weigert om zich gehouden te erkennen tot dekking van eene schuld, die zijne gemeente bij hem heeft wegens beloofd tractement, en wegens hare armoede buiten staat is te betalen. Hij beweert dat de Provincie hem, bij zijn vertrek naar Hollum, het volle tractement gewaarborgd had, dat hij prijs gaf, door

haren raad om Minnertsga met Hollum te verwisselen, optevolgen.

De Commissie raadt de Synode om zich te vereenigen met het besluit van de Provincie Friesland. Zij oordeelt dat Klasse en Provincie beide aan hare verplichtingen tegenover Ds. VAN LOKHORST hebben voldaan; dat de derde contractante, in het geval zijner verplaatsing betrokken, dit niet gedaan heeft; en dat de Synode het der Provincie Friesland opdragen moet, om te zorgen dat die nalatige gemeente aan hare verplichting voldoe.

Naardien eenige leden hierover anders oordeelen, worden over deze zaak eenige discussieën gehouden, met deze slotsom dat,

De Synode oordeelt, dat de Provincie Friesland zich van haren plicht tegenover Ds. v. LOKHORST heeft gekweten, en de Gemeente Hollum aanraadt zich in den kerkelijken weg te begeven, om zoo in hare finantieele bezwaren te voorzien.

Dit besluit is genomen met 30 tegen 7 stemmen; drie leden onthielden zich van stemming.

ART. 155.

De Ouderling VAN DEN BOOM laat zingen Ps. 68 : 17,

Hoe groot, hoe vreeslijk zijt G'alom, enz.

en sluit met dankgebed.

Vijftiende Zitting.

Donderdag-voormiddag, 24 Aug.

ART. 156.

De Ouderling MULDERs opent de zitting met gebed, nadat gezongen was Ps. 84 : 3,

Welzalig hij, die al zijn kracht, enz.

ART. 157.

Komt in behandeling een protest van br. J. C. Z. lidmaat der Gemeente te Gouda. Genoemde broeder behoorde tot den indertijd ontbondenen kerkeraad van Gouda. De Provincie Zuid-Holland herstelde alle ontslagene leden weer in hun

ambt, behalve hem. Hierover beklagt hij zich bij de Synode, met verzoek, dat deze hem in zijn ambt herstelle. Daarbij staat hij onder censuur, en vraagt ontheffing van deze.

Uit bijgaande stukken blijkt, dat genoemde broeder verschil had met den toenmaligen leeraar zijner gemeente, die, naar hij beweerde, zijne eer had aangetast. De leeraar, op de Klasse hierover ondervraagd, geeft hem een schriftelijk bewijs, dat hij hem voor een eerlijk man houdt.

Later meent adressant, dat de leeraar dit bewijs van weinig beteekenis rekent. Daarop rechtvaardigt hij zich in de Courant, en maakt het hem terhandgesteld bewijs daarin openbaar.

Wegens deze handeling wordt de kerkelijke tucht op hem toegepast. Klasse en Provincie handhaven de censuur. Op grond daarvan nu, dat hij onder censuur staat, wordt hij in de ambtsherstelling van de ontbondene kerkeraadsliden niet mede begrepen. Echter beweert hij dat hij belijdenis van zijne zonde heeft gedaan. Nu is wel gebleken, dat hij dit op de Prov. Verg. maar niet, dat hij dit op den kerkeraad deed.

De Commissie van Rapporteurs adviseert, om als Synode niet integrijpen in deze zaak, maar hare behandeling aan den Kerkeraad van de Gemeente, tot welke hij behoort, overtelaten, aangezien niet gebleken is, dat adressant met zijne schuldbelijdenis op den kerkeraad is geweest.

Deze conclusie wordt met algemeene stemmen a a n g e n o m e n .

ART. 158.

Ter tafel komt een protest van den Kerkeraad der Gemeente Baflo, tegen een besluit van de Klassis Warffum, bevestigd door de Prov. Synode van Groningen — bij welk besluit onwettig is verklaard eene op 15 Maart jl. gehoudene stemming tot beroeping van een leeraar.

De Commissie van Rapporteurs is tot de conclusie gekomen, dat de stemming in kwestie niet als wettig kan worden beschouwd, en dat de Synode alzoo hare goedkeuring moet hechten aan het Provinciaal besluit, waarbij het houden eener nieuwe stemming is bevolen.

Deze conclusie rust vooral op de omstandigheid, dat er tijdens de stemming een briefje uit de stembus genomen is.

Met deze conclusie vereenigt zich de Synode.

ART. 159.

Door drie gewezen Ouderlingen, en een nog dienend Ouderling, uit de Gemeente te Wildervank, wordt geprotesteerd tegen

eene, door Klasse en Provincie goedgekeurde stemming voor Ouderlingen, in genoemde gemeente gehouden. Zij achten deze stemming voor onwettig, omdat er kuiperij bij plaats gehad zou hebben. In spijt van een protest, wegens deze kuiperij, nog vóór de stemming, door sommige leden ingediend, is de stemming toch doorgedaan. Hiertegen komen de protesteerende leden op.

De Commissie der Synode kan geene redenen vinden om de uitspraak der Prov. Synode aftekeuren, omreden de gronden, door de protesteerende broeders aangevoerd, geen genoegzaam gewicht hebben.

Intusschen lichten de protesteerende broeders persoonlijk hunne bezwaren toe.

Een voorstel om eene Commissie van onderzoek te benoemen, wordt niet ondersteund; de conclusie van het Rapport daarentegen met 29 tegen 8 stemmen a a n g e n o m e n.

ART. 160.

Een verzoek van den heer ZEEBUYTH kan niet in behandeling worden genomen; genoemde Broeder wordt verwezen naar zijnen kerkeraad.

ART. 161.

De Vergadering gaat, op voorstel van den Voorzitter, thans over in Comité, met insluiting van de Præadviseerende leden.

ART. 162.

Nadat het Comité opgeheven is, worden aan de orde gesteld de voorstellen onder letter B. der Agenda, betreffende de Theol. School, voorzoover zij nog niet behandeld zijn.

ART. 163.

De Voorzitter deelt namens den Docent STEKETEE mede, dat deze, in aanmerking nemende, dat zijne fysieke krachten ontoereikend zijn om te kunnen voldoen aan de veelzijdige en veelomvattende eischen, aan eene nauwgezette vervulling van de betrekking van Docent aan de Theol. School verbonden, overgaat tot de overigens voor hem smartelijke taak, om bij deze Synode eervol ontslag uit genoemde betrekking aantevragen; met verzoek tevens dat deze Synode in nader overleg met hem trede, wat den tijd betreft, waarop dit ontslag ingaan zal, en wat de finantieele zijde der zaak aanbelangt.

ART. 164.

De Voorzitter vraagt of er ook bij een der leden bezwaar gevonden wordt om dit gevraagd eervol ontslag te verleen. Het blijkt dat zulks bij niemand het geval is, zoodat aan Do-cent STEKETE het gevraagd eervol ontslag wordt verleend, onder dankbetuiging voor de toewijding, waarmede hij zich steeds aan zijne taak heeft overgegeven.

ART. 165.

Van de vele Voorstellen onder letter B. wordt eerst be-handeld het voorstel van

Groningen. *Groningen drukt het de Synode ernstig op het hart, geene nieuwe Docenten te Kampen te benoemen, voor de finantieele krachten gevonden zijn.*

De afgevaardigden dier Provincie geven toelichting. Hunne Provincie meent, verwijzende naar het feit, dat 163 gemeenten achterlijk zijn in het kollekteeren, dat het wel noodig was om niet voetstoots tot de vermeerdering van het aantal Docenten overte-gaan, maar, in geval hiertoe noodzakelijkheid bestond, eerst de gemeente op die noodzakelijkheid te wijzen.

In de discussie over dit punt wordt gezegd, dat de finan-tieele vraag niet bij wijze van sluitboom voorop moest worden geplaatst. Onze Kerk kan veel, zoo zij slechts weet, dat het moet. »Wij kunnen wel eene Vrije Universiteit oprichten.» Ook is de staat der kas zoo ongunstig niet. Of de school zich gedekt heeft door legaten of berekenbare inkomsten, om het even, God kan ons weer buitengewone inkomsten toeschikken. Eigenlijk zijn de gemeenten niet zoo flauw in het kollekteeren, als wel de predikanten in het aanbevelen. Ook heeft de Schoolkas, in al de 28 jaar van het bestaan der School, nog geen tekort, althans nog geen verstorenden stilstand in hare finan-tieën gekend. Het zou gevaarlijk zijn, kon zich de School van de *renten* staande houden. Eerst de mannen van goeden reuk, dan het geld. Het cijfer der nalatige gemeenten is steeds groot geweest. Sedert de laatste Synode zijn wij op dit punt zelfs vooruitgegaan.

Ook wordt opgemerkt, dat aan den wensch van Groningen, om vooraf de gemeenten op de noodzakelijkheid van vermeerdering der onderwijskracht te wijzen, reeds voldaan is door de toe-zending der Circulaire van het Curatorium.

Ten slotte vereenigen zich alle stemmen op ééne na, op het volgende voorstel :

De Synode oordeelt, dat de raad van de Provincie Groningen,

op zich zelf beschouwd, wel behartiging verdient, aangezien men geen toren moet bouwen, zonder eerst de kosten te hebben berekend; maar meent toch met het oog op de geschiedenis, die achter ons ligt, en op God, wiens het goud en het zilver zijn, in den toestand der Schoolkas geen bezwaar te vinden, om thans zoovele Docenten te benoemen, als in het belang onzer Theol. School noodig worden geoordeeld.

ART. 166.

De Ouderling LOOBERTS laat zingen Ps. 105 : 3:

God zal zijn waarheid nimmer krenken, enz.

en sluit met dankzegging.

Zestiende Zitting.

Donderdag-namiddag, 24 Aug.

ART. 167.

Na het zingen van Ps. 103 : 7,

Geen vader sloeg, met grooter mededoogen, enz.

opent Ds. Doorn deze zitting met gebed.

ART. 168.

Het voorstel van

Zuid-Holland. *De Synode biede aan onze beide oudste Docenten, wegens hunnen hoogen leeftijd (als blijk van waardeering in alles wat zij voor onze Kerk geweest zijn), hun eervol emeritaat aan, met behoud van hun tractement, met den wensch, dat beiden onze Theol. School met hunnen raad en invloed blijven dienen, wordt thans behandeld.*

De afgevaardigden van Zuid-Holland lichten dit voorstel op zeer vereeerenden en gevoeligen toon toe. De bedoeling hunner Provincie was alleen deze: een bewijs van waardeering aan de beide oudste Docenten te geven. Men achtte het onedel, om hun, op hunne hooge jaren, geen aanbod te doen, om hun, met behoud van eer en bezoldiging, eene welverdiende rust te geven. De Kerk mocht de laatste krachten van twee zoo waardige dienaren niet eischen. Naardien de Afgevaardig-

den echter vertrouwden, dat de Synode zich uit zich zelve wel in de richting van hun voorstel bewegen zou, trekken zij het in.

ART. 169.

Naar aanleiding van dit voorstel wordt de wensch geuit, dat de beide geachte Docenten zelve zich uitspreken zouden.

De Docent VAN VELZEN neemt hierop het eerst het woord, en betuigt zijnen dank voor de welwillende en vereerende bedoeling van het bewuste voorstel. Z^eerw. geeft de Synode in overweging, om niet in de intrekking van dit voorstel te berusten, maar integendeel ernstig te overwegen, of zijn emeritaat niet door het belang der School wordt geëischt. Wat hem zelve betreft, zoo acht hij zich onbekwaam, om over zichzelf te oordeelen; wel kan hij zeggen wat hij wenscht: staande en strijdende te sterven.

De Docent BRUMMELKAMP vereenigt zich met het door zijnen geachten ambtgenoot gesprokene. Hij betuigt dat hij zichzelf onmogelijk als emeritus denken kan, al stond hij dikwijls stil bij de usantie in deze landen, om op 65jarigen leeftijd zich in rust te begeven. Ook hij laat het oordeel over aan de Synode; hij weet, dat, zoo men hem al rusttijd gaf, deze toch weer tot een tijd van arbeid worden zou.

Zonder uitzondering ook slechts van een enkelen oordeelt de Synode, dat er aan geen emeritaat der beide oudste Docenten kan en mag worden gedacht; wel oordeelt men billijk dat de Curatoren, bij eene nieuwe verdeling der vakken en werkzaamheden, met hunne jaren rekening houden.

De Voorzitter der Vergadering spreekt de beide oudste Docenten zeer hartelijk en waardeerend toe, en zegt hun, dat noch hij, noch de Kerk en de Synode hen aan de Theol. School willen missen, welke verklaring door geheel de Vergadering met de levendigste teekenen van bijval wordt aangehoord.

ART. 170.

Het voorstel van de Commissie voor de Zending komt in bespreking. Het wil de litterarische opleiding der Zendingkweekelingen aan de Theol. School doen plaats hebben, onder voorwaarde, dat een der Docenten, in vereeniging met de Zend.-Comm. nader aantewijzen, speciaal met het toezicht op hen belast zij, en onder toezegging van duizend gulden 's jaars van de kas dier School, voor genoemde opleiding. De Zendingdirector wil zijnerzijds, ingeval de Synode dit voorstel aanneemt, afstand doen van de helft van het thans door hem ge-

noten tractement, opdat de zendingskas alzoo geene vermeerdering harer uitgave hebbe. Over dit voorstel zal later eene beslissing worden genomen.

ART. 171.

Aan de orde worden gesteld de volgende voorstellen :

Friesland. *De Provinciale Vergadering hecht hare adhaesie aan de Circulaire der Curatoren (dato 12 April, 1882), en dringt bij de Synode aan op de benoeming van twee Docenten, één in de Letteren en één in de Theologie.*

Noord-Holland. *In overeenstemming met de Circulaire der Curatoren, stelt de Provincie Noord-Holland voor : dat thans worde overgegaan tot de benoeming van nog twee Docenten, en dat er naar middelen worde omgezien om de inkomsten der School te vermeerderen, teneinde haar de noodige uitbreiding te geven, met aanbeveling om, bij gewenschte vermeerdering der inkomsten, de tractementen der Docenten te verhoogen.*

Noord-Brabant. *De Synode besluite tot vermeerdering van het Docenten-personeel aan de Theol. School, gelijk dat is voorgesteld door de Curatoren, in de door hen aan de kerkeraden gerichte missive.*

Zeeland. *De Synode benoeme in overeenstemming met het voorstel van het Curatorium, nog twee Docenten aan de Theol. School verplaatse den Zendingstoel naar Kampen, en doe den Director een dier twee Docenten zijn. Ook de andere broeder zij iemand, die blijken heeft gegeven, niet slechts van wetenschappelijkheid, maar ook van pædagogische bekwaamheid, dewijl wetenschappelijke ontwikkeling en eene godzalige opvoeding hand aan hand behooren te gaan.*

De Afgevaardigden lichten de Voorstellen hunner respectieve Provincieën toe.

Die van Zeeland spreken zich nog in het bijzonder uit over het voorstel tot verplaatsing van den Zendingstoel. Dit voorstel dringen zij aan met verwijzing er naar, dat de opleiding tot Zendeling van zulk eenen geringen omvang is, en aan tijdelijke staking blootstaat. Ook achten zij de aanneming er van wenschelijk, met het oog op de behoefte der School aan een man van zulke erkende pædagogische bekwaamheid als de Zendingdirector.

Uit de toelichting blijkt tevens dat sommige der afgevaardigden, scheiding tusschen het litterarisch en theologisch onderwijs, wel in beginsel wenschelijk achten, geheel in overeenstemming met hetgeen daaromtrent in de Vergadering van Curatoren reeds was gezegd ; maar vooralsnog onuitvoerbaar ; weshalve zij adviseeren om de verdeling der vakken aan de Curatoren, in vereeniging met de Docenten, overtelaten.

ART. 172.

De Voorzitter verzoekt den Zendingsdirector om zijn persoonlijk gevoelen over het voorstel van Zeeland, de verplaatsing enz. betreffende, uittespreken.

De Zendingsdirector zegt, dat hij niet alleen door omstandigheden verhinderd wordt om zich te verplaatsen, maar ook door de vrees, dat de Zendingschool er onder lijden zou, als hij naar Kampen ging; ook vindt hij in zijn 58jarigen leeftijd reden genoeg om verplaatsing min wenschelijk te achten. Ook met het oog op het finantiëel belang der Kerk deed hij het bekende voorstel, dat de Zendingscommissie reeds aannam, en dat thans der Synode aangeboden wordt.

ART. 173.

De Secretaris der Zendings-Commissie merkt hierbij nog op, dat Leiden juist de rechte plaats voor de opleiding tot Zending is. Tevens heeft volgens hem, de Zending een eigen leeraar noodig, ook, zegt hij, met het oog op de vele administratieve werkzaamheden, die steeds ten laste van een Director komen. Scheiding van het letterkundig en theologisch onderwijs der Zendingen acht hij zeer wenschelijk; waar toch is de Docent, die in beiden even geschikt is?

ART. 174.

De Voorzitter vraagt, of de Afgevaardigden van Zeeland ook verlangen dat letter C van hun Voorstel in stemming gebracht worde. Deze verklaren daaraan geene behoefte te hebben, maar, met het oog op het gehoorde, letter C. van het Voorstel intetrekken.

ART. 175.

Aan de orde wordt gesteld de vraag: zal de Synode twee dan wel drie Docenten benoemen. Deze vraag wordt in verband gebracht met het Voorstel van de Zendings-Commissie in art. 170 uitgedrukt.

ART. 176.

Vooraf wordt het Voorstel der Zendings-Commissie in art. 170 met algemeene stemmen aangenomen.

ART. 177.

Het præadvies over de in art. 175 gestelde vraag wordt ingewonnen. Het blijkt dat door de præadviseerende leden een drietal nieuwe Docenten noodig wordt geacht.

De afgevaardigden van Zuid-Holland stellen daarop voor, om eerst in behandeling te nemen de voorstellen rakende de vermeerdering der inkomsten van de Schoolkas, omdat zij hunne stem niet voor vermeerdering van het onderwijzend personeel kunnen uitbrengen, tenzij vooraf de Voorstellen, door de Provincieën omtrent de middelen tot stijving der Schoolkas ingediend, aangenomen zijn.

In overeenstemming met dezen wensch wordt door de Vergadering besloten.

ART. 178.

Noord-Holland. 4. *De Synode bepale het schoolgeld voor de Studenten op f 80.00 's jaars.*

Noord-Brabant. *Het collegiegeld worde met f 25 verhoogd, en dus op f 85 gebracht.*

Nadat eerst verhooging van collegiegeld in beginsel aangenomen was, besluit de Synode, na tusschen verhooging van f 20, f 25 en f 30 gestemd te hebben,

om het collegegeld met f 20 te verhoogen, zoodat het voortaan jaarlijks bedraagt de som van tachtig gulden.

Noord-Brabant. *Jaarlijks worde eene buitengewone Collecte gehouden, voor of na den Schooldag (6 Dec.), bij welke gelegenheid de bijzondere behoeften en de belangen van onze School in het midden der gemeenten moeten worden besproken en aanbevolen.*

Het woord *moeten* wordt op voorstel der afgevaardigden veranderd in *kunnen*.

Daarop wordt dit voorstel met algemeene stemmen **a a n g e n o m e n**.

Noord-Holland 5. *De Buitenlandsche Kerken, die predikanten uit onze Kerk beroepen, worden opgewekt om de Theol. School door collecten of bijdragen te ondersteunen.*

Dit voorstel wordt, als, naar het gevoelen der meeste leden, in strijd met de waardigheid onzer Kerk, met 34 tegen 5 stemmen *verworpen*.

ART. 179.

De Voorzitter brengt onder de aandacht der Vergadering,

dat de Docent STEKETEE zijn ontslag heeft gevraagd, onder voorwaarde dat hij, tot tijd en wijle hij weder eene betrekking in onze Kerk aanvaarde, een wachtgeld van de Kerk zou ontvangen, opdat elk hiermede rekening houde bij de beantwoording van de vraag naar het aantal der te benoemen Docenten.

ART. 180.

Uit de discussieën thans gehouden over de vraag: zal de Synode twee of drie Docenten benoemen? blijkt, dat enkelen finantieel bezwaar hebben, om tot de benoeming van drie Docenten overtegaan. Zij merken op, dat het gehalte hier meer afdoet dan het getal. Wij moeten geene sprongen maken, zegt men, maar allengskens opgroeien. De meesten echter oordeelen anders; zij wijzen op de groote lijst van vakken, waarin aan onze School onderwijs gegeven wordt, en op de dringende behoefte aan ondersteuning onzer reeds bejaarde Docenten, zoodat ten slotte, nadat het voor en tegen ernstig en breedvoerig besproken was,

met 31 tegen 9 stemmen besloten wordt om overtegaan tot de benoeming van drie Docenten.

ART. 181.

De Vergadering besluit terstond overtegaan tot de vorming van een gros, waaruit gekozen worden zal; daartoe wordt de openbare Vergadering in eene beslotene veranderd.

ART. 182.

Nadat gezongen was Ps. 119 : 3,

Och schonkt Gij mij de hulp van Uwen Geest,

en den Naam des Heeren door den Voorzitter was aangeroepen, wordt eerst een gros, en daaruit het volgende zestal geformeerd.

WIELENGA,	met	39	stemmen.
LINDEBOOM,	»	33	»
BEUKER,	»	32	»
BAVINCK JR.,	»	31	»
BRUMMELKAMP,	»	25	»
HESSELS,	»	22	»

Genoemde zes BB. verwijderden zich, ten einde aan de Vergadering te beter gelegenheid te geven, om zich vrijelijk omtrent hunne geschiktheid uittespreken.

Intusschen wordt de Vergadering weer geopend voor het publiek.

Nadat de hulpe en leiding des Heeren nogmaals afgesmeekt was, gaat men er toe over om het vereischte drietal uit dit zesttal te kiezen, met dezen uitslag, dat de BB.

Dr. H. BAVINCK, pred. te Franeker,

L. LINDEBOOM, pred. te Zaandam,

en D. K. WIELENGA, pred. te Nieuwendijk,

respectievelijk met 39, 32 en 39 stemmen tot Docent aan de Theol. School der Chr. Ger. Kerk te Kampen worden gekozen.

De BB. BEUKER en BRUMMELKAMP JR. ontvingen elk vier, HESSELS twee stemmen.

ART. 183.

De Voorzitter spreekt de gekozene BB. toe, wijst hen op het heerlijke van het werk, waartoe zij geroepen zijn, en drukt den wensch der Vergadering uit, dat zij de roeping op hen uitgebracht, met opzien tot den Heere vol blijdschap mogen aannemen.

Hierop richt elk der gekozene BB. een woord tot de Vergadering, welke daarna, onder dankbaarheid aan den Heere, voor de eenparigheid, waarmede de gewichtige besluiten dezer zitting genomen waren, met dankgebed gesloten wordt door Br. ELFFERS.

Zeventiende Zitting.

Vrijdag-voormiddag, 25 Aug.

ART. 184.

Ds. J. BAVINGK laat zingen, Ps. 103 : 9,

Maar 's Heeren gunst zal over die Hem vreezen, enz.

en gaat de Vergadering voor in het gebed.

ART. 185.

De Vergadering besluit, dat er morgen, op den laatsten dag der week, geene zitting gehouden zal worden; aanstaanden Maandag-namiddag zal de arbeid, zoo de Heere wil, worden hervat.

ART. 186.

Aan de orde worden gesteld de Voorstellen van de Commissie voor de Zending. De adjunct-Secretaris, Ds. v. D. VALK van Delft, voerde namens haar het woord.

Allereerst werd eene missive voorgelezen, onderteekend door E. Haan en 15 anderen, allen te Batavia, inhoudende verzoek, dat de Synode het hare doe, tot oprichting eener Christelijke School aldaar.

In verband hiermede wordt behandeld het voorstel van

Noord-Brabant. *De Synode kome terug op het besluit in zake de Christelijke School te Batavia (zie Nat. Synode Dordr. pag. 68, 69), en wende bij vernieuwing pogingen aan, dat zulk eene School aldaar worde opgericht.*

De Commissie voor de Zending erkent het wenschelijke van de oprichting eener Chr. School te Batavia ten zeerste, maar meent, met het oog op onze finantiële zwakheid, te moeten adviseeren tot het nemen van eene afwijzende beslissing.

De Synode vereenigt zich met dit advies, en brengt adresanten bescheidenlijk onder de aandacht, dat de oprichting eener Christelijke School van hen uitgaan moet, en de Synode in dezen slechts subsidieerend kan optreden.

ART. 187.

Een verzoek is ingekomen van de Chr. Ger. Gemeente te *Kwitang* op Java, om vrijheid van de Synode te erlangen tot het aanvragen van rechtspersoonlijkheid, alsmede tot het aannemen van den predikantstitel door den Zendingeling HAAN.

De Commissie voor de Zending raadt de Synode aan om vooralsnog geene der beide verzoeken toetestaan, naardien de redenen, tot aandringing derzelve aangevoerd, niet gewichtig genoeg zijn. Wel erkent zij, dat het eens er toe komen moet, dat de gemeente zelfstandig, met een predikant in haar midden, optreedt; maar thans acht zij haar nog niet rijp daarvoor, te meer, daar zij zich finantiël nog niet redden kan. Wat het legateeren ten haren behoeve betreft, dit behoeft geene reden te zijn, om haar verzoek intewilligen, daar zulks aan de Zendings-Commissie geschieden kan.

Nadat de Zendings-Director nog gewezen heeft op de wenschelijkheid, dat de gemeente als rechtspersoonlijkheid erkend zij, naardien zij dan betrekkelijk onafhankelijker is van den Staat, altijd met dien verstande, dat zij afdeeling onzer Kerk blijve,

vereenigt zich de Synode met het oordeel der Commissie.

ART. 188.

De Zendings-Commissie vraagt vrijheid van de Synode, om in plaats van het kerkje van bamboes, waarin br. HAAN thans te Batavia dienst doet, een steenen gebouw opterichten, voor het geval, dat deze verandering haar noodzakelijk toeschijnen mocht. Daarom vraagt zij machtiging om hiervoor tot een bedrag van p. m. zesduizend gulden te besteden, altijd met inachtneming van een finantieelen staat der kas.

Naar aanleiding hiervan wordt de vraag besproken: Welken weg moet onze Indische Zending inslaan? Moet zij vooral op de Indo-Europeesche bevolking werken, teneinde, in deze, eene basis van operatie te verkrijgen, eene bakermat der eigenlijke Zending onder de inlanders; of behoort zij zich met haren arbeid rechtstreeks en hoofdzakelijk tot de Inlanders zelve te wenden? Het eerste is de langzame weg; 't is te vergelijken bij het leggen van een fundament, waarop het eigenlijke huis nog moet worden opgericht. Wat het andere betreft, zoo wordt opgemerkt, dat de Inlanders bijna niet te benaderen zijn; dat wij, ingeval wij nu reeds van de bekeering der Inlanders hoofdzaak wilden maken, onzen Zendingspost ergens elders, maar nooit in Batavia zouden moeten vestigen; dat Java geen zuiver heidenland is, maar eene kolonie, waar Europeeërs en Inlanders dooreen leven, zoodat een gemeentelijk optreden daar het doelmatigst is. Ook toont de Zendings-Commissie met cijfers aan, uit een schrijven van den Zendingeling HAAN, dat de tegenwoordige manier van werken den inlander niet voorbij gaat; immers bevonden zich in de Gemeente Kwintang 47 leden van maleisch bloed.

Wat het kerkje betreft, de verwisseling van het bamboezen met het steenen gebouw werd noodig gekeurd, juist omdat onze methode medebracht, om in de vestiging van eene Indo-Europeesche gemeente een uitgangspunt voor de Inlandsche Zending te verkrijgen; nu toch was het bestaande kerkje niet geschikt om toehoorders uittelokken.

Een broeder neemt het voor het bamboezen kerkje op, omdat de ondervinding leert, dat zulke gebouwen beter dan steenen bestand zijn tegen de aldaar veelvuldig voorkomende aardbevingen. De regeering verving dikwijls om die reden steenen kazernen door bamboezen. Het is ook goedkooper. Een bamboezen gebouw kost f 1500 à f 1600, en kan twintig jaren duren; een steenen gebouw kost p. m. f 6000.

Ten slotte wordt het volgende voorstel ingediend:

Geheel vereenigd met de methode der Zending, tot dusver door de Commissie gevolgd, oordeelt de Synode, om aan de

Commissie vrijheid te geven, om zoo noodig, het bamboezen kerkje door een steenen te vervangen, met inachtneming van het zelf door HAAAN bepaalde maximum.

Dit voorstel wordt met 34 tegen 5 stemmen a a n g e n o m e n .

ART. 189.

Op voorstel van de Zendings-Commissie wordt Art. 3 van haar Reglement zoodanig gewijzigd, dat zij zelve haren Voorzitter, Secretaris en Penningmeester benoemt, met vrijheid om den laatsten ook buiten hare Commissie te kiezen.

ART. 190.

De Voorzitter stelt de Leden der Vergadering in de gelegenheid om aan de Zendings-Commissie vragen te richten; niemand blijkt hier echter behoefte aan te hebben.

ART. 191.

De Vergadering zet de behandeling der Voorstellen, de Theol. School betreffende, voort: Eerst komt aan de orde dat van

Zeeland. e. Ook op de aan de Dogmatiek verwante vakken, bijv. de Symboliek, de Dogmengeschiedenis, en de geschiedenis der Godsdiensten worde gelet.

Noord-Holland. Bij al de vakken, die aan de Theol. School onderwezen worden, worde bijzondere nadruk gelegd op grondige kennis der H. Schrift, — Gereformeerde Godgeleerdheid — Gereformeerde Belijdenisschriften — Kerkregeering — Geschiedenis en standpunt der Chr. Ger. Kerk.

Met het oog op de vermeerderde onderwijskrachten, besluit de Synode, na door de respectieve Afgevaardigden ingelicht te zijn, en praëadvies te hebben ontvangen

om deze Voorstellen aan de bijzondere aandacht der Curatoren aantebevelen.

ART. 192.

In verband tot het Voorstel van

Noord-Holland. De literarische Studenten van alle klassen ontvangen meer onderwijs in de leer der waarheid,

deelt de rector der School mede, dat de literarische studenten, beide, catechisatie en catechismus-prediking getrouw waarnemen.

De Synode besluit

ook op dit voorstel de aandacht der Curatoren te vestigen

ART. 193.

In behandeling komt het voorstel van

Zuid-Holland. *Het mandaat der Curatoren, om bij het eindexamen iemand boven de 30 jaren zonder kennis van de oude talen tot de heilige bediening toetelaten, worde verplaatst naar het admissie-examen, om den Student niet noodeloos aangaande de vrijstelling 4 of 5 jaren in het onzekere te laten, en om te voorkomen de vermenigvuldiging van aspiranten voor art. 8.*

De afgevaardigden van Zuid-Holland geven toelichting. O.a. merken zij op, dat velen, die door de heerschende onzekerheid afgeschrikt, zich thans voor art. 8 aanmelden, zich, wordt dit voorstel aangenomen, naar onze School zullen begeven.

Het præadvies wordt gegeven en de discussieën geopend. De gevoelens loopen nog al uiteen. Men vraagt: wat zal het baten? Iemand komt bv. voor het admissie-examen om vrijstelling van de oude talen. Wijst men hem af, welnu, dan begeeft hij zich naar eene Klasse, en wordt daar in naam van art. 8 aangenomen. Zoo wordt het geneesmiddel erger dan de kwaal! En wat de zekerheid betreft van het examen te zullen doorstaan, ook deze kan niet gegeven worden. Al is hij bij het admissie-examen van het eind-examen in de oude talen vrijgesteld, toch kan hij, in de andere vakken, ten laatste te zwak blijken en zijn doel missen. Anderen spreken vóór het voorstel. Wordt het aangenomen, dan behoeft de Student geen tijd nutteloos door te brengen met de studie der talen; nu toch ligt de reden, waarom velen het eind-examen in de theologie niet doorstaan, daarin juist, dat zij hun tijd tusschen godgeleerdheid en taalstudie verdeelen moesten, 't geen dan van zelf het geval niet meer is.

De Voorzitter leest voor hetgeen vroeger hieromtrent bepaald is, zie Alg. Bep. Tit. III 1. 8.

Het volgende Voorstel wordt eindelijk ingediend:

Allen, die van het examen in de Oude Talen ontslagen willen worden, moeten een attest hunner Klasse indienen, dat zij vallen in de termen van Art. 8, waarop zij dan zonder nader onderzoek als student worden ingeschreven; in geen ander geval dan dit, wordt iemand van voormeld examen vrijgesteld.

Tegen dit voorstel wordt ingebracht, dat de klasse dan eigenlijk het oordeel over de al dan niet toelating tot de bediening aan de Curatoren overlaat. Dat is iets tweeslachtigs. Op wat grond mogen Curatoren bovendien iemand afwijzen, op wien de Klasse reeds haar stempel gezet heeft?

Er wordt opgemerkt dat men het niet afscheiden kan van

Art. 8, daar het Alg. Regl. dit verbiedt. Men deed dit laatste om aan zekere beschuldiging, dat men een zoog. derde deur tot de bediening opende, te ontkomen. Dit nu geeft verwar-ring. Met personen, volgens Art. 8 te Kampen gekomen, heeft een Curator niets te doen.

Daar het bovenstaand voorstel geen bijval vindt, wordt de aandacht der vergadering gevestigd op een ander:

De Synode besluit, dat met wijziging van alle op dit punt bestaande bepalingen, voortaan niemand te Kampen zal geëxamineerd, en tot Candidaat voor de Heilige Bediening zal bevorderd worden, zonder kennis der Oude Talen.

De Synodale bepalingen voor hen, die volgens Art. 8 der Kerkorde tot de Bediening wenschen te komen, blijven bij dit besluit van kracht.

Oordeelt eene Klasse, dat iemand van singuliere gaven, dien zij in de termen rekent van Art. 8, zich naar de Theol. School ter verdere oefening moet begeven, zij zende hem derwaarts, om later door de Prov. Verg. geëxamineerd te worden.

ART. 194.

Daar ook dit voorstel discussie uitlokt, en de tijd der zitting intusschen verstreken is, wordt dit onderwerp tot de volgende zitting verdaagd. Oud. LANDWEHR laat zingen Ps. 25 : 6 :

Wie heeft lust den Heer te vreezen, enz.

en sluit met dankgebed.

Achttiende Zitting.

Vrijdag-namiddag, 25 Aug.

ART. 195.

Oud. ZAHN opent deze zitting met te laten zingen Ps. 25 : 4 :
's Heeren goedheid kent geen palen, enz.
en de hulpe des Heerēn biddend interoeopen.

ART. 196.

De discussiēen over het laatst ingediend Voorstel, art. 193,

worden voortgezet. In stemming gebracht wordt het met algemeene stemmen a a n g e n o m e n.

ART. 197.

De Vergadering gaat over tot behandeling van het Voorstel, Noord-Holland. *Van het jaar 1884 af, worde een half jaar praktische oefening, onder leiding van een door de klassis te benoemen predikant, voor de kandidaten in de Theologie verplichtend gesteld, hetzij vóór of na hunne beroepbaarstelling, doch in ieder geval voor het klassikaal examen.*

Nadat dit voorstel toegelicht en besproken is, komt de Synode, schoon als wenschelijk erkennende, dat tot den bedoelden maatregel kon worden overgegaan, tot het oordeel dat hij vooralsnog onuitvoerbaar is, weshalve het voorstel wordt *verworpen*.

ART. 198.

Aan de orde wordt gesteld het Voorstel van Zeeland. *De Synode vestige nogmaals de aandacht op Art. 139 der Synode van Dordrecht 1879, en waarborge zich, door voortaan de Notulen te zenden aan de Gemeente, dat ook deze er kennis van kunnen dragen.*

De afgevaardigden van Zeeland lichten dit Voorstel toe. Na de inlichting der Docenten gehoord te hebben, oordeelt de Synode omtrent het eerste gedeelte van dit Voorstel,

niet verder te kunnen gaan, dan in Art. 139 der Synode van Dordrecht, 1879, besloten is,

terwijl omtrent al. 2 in den geest van het voorstel bepaald wordt:

Elke Gemeente zal voortaan een Exemplaar der Synodale Notulen ontvangen. De kosten hiervan zullen algemeen door de Kerk worden gedragen. De Synodale Commissie wordt gemachtigd alle uitgaven hiertoe te doen, terwijl alles op de e.k. Synode verrekend zal worden.

ART. 199.

Een voorstel om jaarlijks f 75,— als gratificatie uittekeeren aan de Weduwe van den overledenen pedel der Theol. School, H. KROESE, zoolang zij Weduwe is, wordt a a n g e n o m e n.

ART. 200.

Omtrent het schrijven van de klasse Dokkum, de oprichting van een hospitium te Kampen betreffende, oordeelen velen zeer instemmend; daar het echter niet langs Provincialen weg ter Synode is gekomen, kan omtrent het Voorstel, er in uitgedrukt, geen besluit worden genomen.

ART. 201.

De Thesaurier NEDERHOED blijft bij zijn verzoek om ontslag, zie art. 47. Dringend verzoekt de Vergadering Z.Eerw. om op zijn besluit terug te komen. Het blijkt dat Z.Eerw. vooreerst zijne betrekking nog wil blijven waarnemen. Mocht hij echter bij zijn voornemen volharden, dan machtigt de Vergadering de Curatoren om in haren naam een nieuwen Thesaurier voor de Theol. School te benoemen.

ART. 202.

De Synode gaat over tot de benoeming van twee Secundi voor de betrekking van Docent aan de Theol. School. Daartoe gaat zij over in Comité. Uit een eerst opgemaakt gros wordt een viertal gekozen, bestaande uit de Leeraren :

J. HESSELS,
H. BEUKER,
A. BRUMMELKAMP JR.,
W. DOORN.

ART. 203.

Intusschen wordt gesproken over het bedrag van het wachtgeld, uittekeeren aan den Docent STEKETEE.

In verband daarmee wordt de vraag behandeld: wat te doen, ingeval het inkomen, Z.Eerw. door eene eventueele roeping als leeraar eener gemeente verzekerd, beneden de som van het te bepalen wachtgeld is?

De Synode besluit in dezen :

Aan den Oud-Docent A. STEKETEE wordt een jaarlijksch wachtgeld van twaalfhonderd gulden verleend, tot tijd en wijle dat hij eene betrekking naar zijne keuze aanvaardt, in welk geval hij met het Curatorium in nader overleg kan treden, omtrent de hoegrootheid van het alsdan, zoo noodig, nog uittekeeren bedrag.

Tevens verlangt de Synode dat hij daarvoor zijne krachten wijde aan het Weekblad *de Bazuin*.

De Oud-Docent STEKETEE aanvaardt dit toegezegd jaargeld, met de daaraan verbondene voorwaarde, en zegt der Synode voor hare beschikking dank. Hij zal, met behoud van het volle traktement, in dienst blijven totdat de nieuwbenoemde Docenten hunne betrekking aanvaarden.

ART. 204.

De Synode zet het werk der benoeming van twee Secundi voort. Vooraf vraagt Ds. SCHOEMAKERS om de leiding des Heeren bij deze zoo gewichtige stemming. De stemming zelve wordt gehouden; uit het voormelde viertal worden tot Secundi gekozen, de BB.

J. HESSELS met 24

H. BEUKER, met 21 stemmen,

terwijl het aantal uitgebrachte stemmen 36 bedroeg, zoodat beide broeders de volstreckte meerderheid bekwamen.

Bij eene volgende stemming tusschen hen beiden wordt Ds. HESSELS tot eerste, Ds. BEUKER tot tweede Secundus benoemd.

ART. 205.

De Synode, van oordeel zijnde, dat alle thans werkzame Docenten beschouwd moeten worden als losgemaakt van hunne respectieve vakken, geeft aan de Curatoren volmacht, om, voor dit geval, in overleg met de Docenten, ook de nieuwbenoemden, de verdeling der vakken te regelen.

ART. 206.

De Synode verleent aan de Curatoren vrijheid, om de bepaling, den leeftijd betreffende, waarop jongelieden als studenten aan de Theol. kunnen worden ingeschreven, te wijzigen, ingeval zij, met het oog op de vermeerderde onderwijskracht meende daartoe te moeten besluiten.

ART. 207.

Op de vraag, hoe veel tijd van beraad de nieuw benoemde Docenten hebben, antwoordt de Vergadering: drie weken, te beginnen van den dag, waarop de beroepsbrief door hen wordt ontvangen.

ART. 208.

Aan de orde wordt de vraag gesteld: onder welke voorwaarden aan de Docenten onzer School des vereischt ontslag kan worden verleend.

Er wordt gewezen op eene bepaling van de Synode van Zwolle, 1854, pag. 56 art. 5, aldus luidende:

Verder wordt met het oog op No. 5 der 163e Sectie der Post Acta, waarin de vereichten van de Leeraren aan de Theol. School worden opgegeven, met het oog op den toestand onzer Kerk, met het oog op de mogelijke uitbreiding, waardoor mannen van meerdere wetenschap ons kunnen worden toegevoegd, met het oog eindelijk op de aanschrijving van eene Provincie, die genoemd artikel wenscht te zien in aanmerking genomen, bepaald

dat wanneer de Kerk op eene andere wijze in de behoefte begeert te voorzien, zij zich door hare eenmaal gedane keuze niet gebonden kan achten. De Leeraren behouden echter aanspraak op een behoorlijk onderhoud door de Kerk, totdat zij weder van eenige gemeente een beroep als Herder en Leeraar zullen ontvangen hebben, waardoor voldoende in hunne behoefte kan worden voorzien.

Sommige leden der Vergadering meenen dat dit besluit nog van kracht is, terwijl anderen dit ontkennen, in aanmerking nemende dat het niet in de Algemeene Bepalingen is opgenomen, terwijl op de Synode van 1872 alle toen bestaande verordeningen zijn afgeschaft, voor zoover zij niet opzettelijk bekrachtigd werden.

De Synode neemt de conclusie van dit artikel over, zoodat bovenstaande bepaling thans volle rechtsgeldigheid bezit.

ART. 209.

De installatie der nieuw benoemde Docenten wordt opgedragen aan de Curatoren, en met-een bepaald, dat het Moderamen bij die gelegenheid tegenwoordig zal zijn.

ART. 210.

Er wordt gesproken over het Voorstel van

Noord-Holland, *al 2. om . . . De tractementen der Docenten te verhoogen.*

Na ontvangen toelichting besluit de Synode, zeer eenparig, om het jaarlijksch traktement der Docenten met honderd gulden te verhoogen.

Tevens verklaart zij dat ook de Leeraar MULDER in deze verhooging deelen zal.

ART. 211.

De Synode komt terug op het Voorstel der Zendingcommissie uitgedrukt in Art. 170.

Zij besloot reeds dit voorstel *a a n t e n e m e n*, zoodat de Zending-director voortaan, tegen een tractement van veertienhonderd gulden, uitsluitend met de Theologische vorming der toekomstige Zendingelingen, en overige werkzaamheden, aan zijne betrekking verbonden, belast zal zijn, terwijl hunne literarische opleiding te Kampen zal geschieden, tegen eene vergoeding aan de Kas der Theol. School van duizend gulden 's jaars, en met de bepaling dat een der Docenten zich meer bepaald met het toezicht over de kweekelingen der Zendingsschool zal belasten. Zie art. 176.

ART. 212.

Thans komen de Voorstellen in behandeling, op de Agenda geplaatst onder Letter F. rakende de Subsidie en Restitutie.

Noord-Brabant. *Daar het besluit der Synode van Dordrecht 1879 (voorstel 2 pag. 72 der Not.) in zake de uitkeering van het budget van Eeredienst duister en dubbelzinnig is, en ter oorzake van die dubbelzinnigheid op verschillende wijze kan opgenomen worden en alreede opgenomen is, ja zelfs daardoor voor onze Chr. Ger. Kerk in haar geheel van gevaarlijke strekking is — late de Synode dit besluit los en keere terug tot dat van Groningen 1872 (voorstel twee pag. 43 der Not.) nader aangedrongen door de Synode van 's Bosch 1875, en beslute in geen geval, subsidie aantevragen of aanteneemen. Tevens worde door de Synodale Commissie, telken jare aangedrongen bij de 2e Kamer der Staten-Generaal, op schrapping van Art. 168 der Grondwet.*

Zeeland. *De Synode keere, in betrekking tot de verhouding van Kerk en Staat terug tot haar standpunt van Groningen 1872. De eventueele verrekening slechts late zij eene opene, een rechterlijke kwestie.*

Zuid-Holland. *De Synode keere, wat de verhouding van onze Kerk tot de Schatkist betreft, terug tot het besluit op de Synode te Groningen 1872 genomen. Mocht zij zich onverhoopt met dit voorstel niet kunnen vereenigen, dan neme zij toch geen besluit, zonder vooraf de gemeenten te hebben gehoord.*

Gelderland. *Onze kerk begeere noch subsidie, noch restitutie van den Staat; zij blijve voor eigen onderhoud zorgen, en de Synode dringe bij de Regeering aan op schrapping van art. 168, opdat het onrecht onze Kerk aangedaan daardoor ophoude.*

Friesland. *De Synode zich niet inlatende met de vraag naar het recht onzer kerk, op de goederen der voormalige Gereformeerde kerk, maar zich haar gevoelen daaromtrent voorbehoudende, acht het de roeping onzer kerk, te blijven aandringen op zuivere scheiding van Kerk en Staat en schrapping van art. 168 der grondwet.*

Groningen. *De Synode voege aan art. 93, Synode van Dordrecht 1879, voorstel 2 »overwegende», enz. toe: protesteert de Synode tegen het onrecht en den indirecten gewetensdwang, den belijders van niet-gesubsidieerde gezindheden tot nog toe aangedaan, en dat alle subsidieering van godsdienstige genootschappen ophoude.*

Overijsel. *De Synode late voortaan de subsidie en restitutiekwestie rusten.*

Noord-Holland. *De Synode dringe bij de Regeering aan op onverwijfde schrapping van art. 168 der grondwet.*

De respectieve afgevaardigden lichten deze voorstellen toe.

ART. 213.

Deze zitting wordt gesloten; meteen wordt bepaald dat de werkzaamheden aanstaanden Maandag des namiddags ten 4 ure zullen worden hervat. De dienst in de gemeente Zwolle zal waargenomen worden, des ochtends door Ds. VAN ANDEL, en des avonds door Ds. DE PREE.

ART. 214.

Ds. BEUKER en Ds. RIETDIJK nemen, onder hartelijke dankbetuiging voor de broederlijke ontvangst, van de Vergadering afscheid. Daarop sluit Ds. BULENS de zitting met dankzegging, nadat gezongen was Ps. 84 : 6,

Want God, de Heer, zoo goed, zoo mild, enz.

N e g e n t i e n d e Z i t t i n g .

Maandag-namiddag, 28 Aug.

ART. 215.

De Zitting wordt geopend, met het zingen van Ps. 72 : 9 :

De stedelingen zullen bloeien, enz.,

en gebed door Oud. DEKKER.

ART. 216.

Ter Vergadering is tegenwoordig de Ouderling K. ENSINK, als Secundus voor den Ouderling MULDER, die kennis gegeven heeft van de verhindering, die hem verlette om langer de Zittingen dezer Synode bijtewonen. Nadat eerstgenoemde Broeder, op uitnodiging van den Voorzitter, zijne instemming met onze Formulieren van Eenigheid betuigd heeft, wordt hem zitting verleend.

ART. 217.

Oud. KLINKERT deelt mede, dat er eene brochure is uitgegeven, in den vorm van een openbaren brief, gericht aan een der leden van deze Synode, in antwoord op een privaat schrijven, van dezen laatsten aan den schrijver der brochure. Hij verzoekt de Synode om openlijk te verklaren, dat zij den brief, door een harer leden aan den schrijver dier brochure verzonden, en in dezelve opgenomen, niet voor hare rekening neemt. De Vergadering oordeelt in dezen, dat het niet verantwoordelijk zijn eener Synode, voor hetgeen een harer leden in zijn partieulier karakter schrijft, al te zeer vanzelf spreekt en in het oog valt, dan dat het noodig zou zijn om aan het verzoek van Br. KLINKERT te voldoen.

ART. 218.

De Ouderling BLANKENBERG deelt mede, dat de besluiten der Synode omtrent de Theol. School in de Gemeente te Amsterdam een zeer gunstigen indruk hebben gemaakt. Ten bewijze hiervan overhandigt hij aan den Penningmeester der School een bankbiljet groot f 100, hem door een broeder uit voornoemde gemeente tot dat doel gezonden, vergezeld met de toezegging van jaarlijks, te beginnen met 1883, f 25 voor de uitbreiding der Theol. School te zullen geven. Deze gift en belofte worden met blijdschap en dankbaarheid door de Vergadering aangenomen. De Voorzitter geeft in verband hiermede kennis van eene gift van f 2.50, hem gisteren voor hetzelfde doel door een zijner gemeenteleden overhandigd; ook dit stemt de Vergadering tot vreugde.

ART. 219.

De Vergadering zet thans de behandeling der Voorstellen, Restitutie en Subsidie betreffende, voort.

De Præadviseerende leden geven hun oordeel te kennen.

De Voorzitter geeft de Vergadering tusschen tweeën te kiezen: de discussieën over de verschillende voorstellen te openen, of wel een poging te doen om reeds nu tot een voorstel te komen. De Vergadering wil het laatste.

Alsnu stelt de Voorzitter het voorstel Friesland op den voorgrond, naardien hem gebleken is, dat dit voorstel den meesten bijval heeft.

ART. 220.

De afgevaardigde van Gelderland, Oud. TE WINKEL, heeft de Vergadering wegens beroepsbezigheden verlaten, en zijnen Secundus, Oud. J. SCHOUTEN, in zijne plaats gezonden. Door den Voorzitter gevraagd, of hij ten volle instemt met onze Formulieren van Eenigheid, antwoordt hij toestemmend, waarop hem zitting wordt verleend.

ART. 221.

Het volgende amendement op het Voorstel van Friesland wordt voorgesteld en aangenomen:

om de woorden »in den tegenwoordigen tijd, in de zinsnede: acht het de roeping onzer kerk — intelasschen.

Evenzeer wordt aangenomen een voorstel om het woord *van*, staande voor de woorden: Kerk en Staat — te veranderen in *tusschen*.

Verworpen daarentegen met 21 tegen 18 stemmen, wordt een amendement van den volgenden inhoud:

»en besluit om in geen geval subsidie of restitutie aan te vragen of aantenemen.»

Een amendement om de laatste alinea aldus te lezen:

Opdat de Staat dit beginsel aldus in toepassing brenge, door aan geen enkel kerkgenootschap subsidie of ondersteuning toetekennen,

wordt met 26 tegen 13 stemmen aangenomen.

Aldus wordt het voorstel van Friesland als volgt aangenomen:

De Synode, zich niet inlatende met de vraag naar het recht onzer Kerk op de goederen der voormalige Gereformeerde Kerk, maar zich haar gevoelen daaromtrent voorbehoudende, acht het, in den tegenwoordigen tijd, de roeping onzer Kerk, te blijven aandringen op zuivere scheiding tusschen Kerk en Staat,

opdat de Staat dit beginsel aldus in toepassing brenge, door aan geen enkel Kerkgenootschap subsidie of restitutie toetekennen.

ART. 222.

Deze zitting wordt gesloten door Oud. ZAHN, na het zingen van Ps. 89 : 7,

Hoe zalig is het volk, enz.

ART. 223.

Na de sluiting der openbare zitting gaat de Vergadering over in Comité. De Synodale Commissie geeft verslag van hare samenkomst met de Gedelegeerden der Vrije Universiteit.

Twintigste Zitting.

Dinsdag-voormiddag, 30 Aug.

ART. 224.

Ds. KLEINENDORST opent deze zitting met gebed, nadat gezongen was Ps. 111 : 5,

't Is trouw al wat Hij ooit beval, enz.

ART. 225.

In verband tot het gisteren in Comité besprokene komt de Vergadering tot het volgende besluit:

De Synode, gehoord hebbende de mededeeling van de samenspreking der Synodale Commissie met Gedelegeerden der Vrije Universiteit,

hecht hare goedkeuring aan de handeling dier Commissie in dezen,
en draagt haar op, om aan Gedelegeerden toestemming te vragen tot het openbaar maken der beide bestaande verslagen.

ART. 226.

Het Voorstel

Friesland. *De Synode spreke uit:*

10. *Iedere gemeente is eigenares hare stoffelijke goederen, en beheere ze naar eigen huishoudelijk reglement.*

20. *Bij verschil in eenige gemeente aangaande bezit of beheer, beslissen de hoogere kerkbesturen, Klassis, Provincie, of, in het hoogste ressort, de Synode.*

De helft der afgevaardigden op de Provinciale Vergadering wenscht echter het laatste gedeelte van art. 2 aldus te lezen: beslissen de hoogere kerkbesturen, welke partij geacht moet worden de gemeente uitte-maken.

30. *De Synode neme in overweging of dit voorstel, eenmaal aangenomen zijnde, niet in verband behoort gebracht te worden met de Staatswet op de kerkgenootschappen van 1853,*

komt aan de orde.

ART. 227.

Vóór dit Voorstel toegelicht en besproken wordt, brengt de Synodale Commissie, in verband met hetzelfde, ter kennis der Vergadering, dat zij het hare heeft gedaan om van alle gemeenten bewijs van instemming te bekomen, met de voorgestelde wijziging van Art. 2 van het Grondreglement onzer Kerk, indertijd, als grondslag der erkenning, bij de Hooge Regeering ingediend. Van bijna alle gemeenten is gezegd bewijs verkregen; enkele echter hebben hare adhaesie geweigerd; terwijl een tiental gemeenten wel met de eerste helft van het gewijzigd artikel instemmen, maar, met het oog op het ingewikkeld aan de doopleden ontzegd recht, niet met de laatste.

In verband hiermede wordt de vraag gedaan of de Syn. Comm. nu aan de Regeering kennis denkt te geven? En — of de Regeering met de erkenning van het gewijzigd artikel wachten zal, tot *alle* gemeenten hare instemming hebben betuigd? Ook — of de weigering van eenige gemeenten om de wijziging in haar geheel goedtekeuren, bezwaar bij de Regeering opleveren kan? En of — om dat alles te voorkomen, — geene poging gedaan moet worden, om de bezwaren dier gemeenten wegtenemen, ook door te wijzen op de mogelijkheid, dat zij, bij volharding in hare weigering, gevaar loopen, om buiten het geheel der door de Regeering als Kerk erkende gemeenten te geraken.

De vraag wordt gedaan: Zal de Syn. Comm. zich, met de gegevens, die zij thans heeft, tot den Minister begeven om advies intewinnen?

Hierbij wordt echter opgemerkt, dat, zoo de Regeering al geen bezwaar had om de weigerachtige kerkeraden in het geheel der Kerk optenemen, door, hunne weigering ten spijt, het gewijzigd artikel te erkennen, er, ter voorkoming van latere

uoelikheden, onzerzijds bezwaar moet bestaan, om, op zulk eene wijze, het gewijzigd artikel erkend te krijgen.

Nadat de Syn. Comm. haren dank had betuigd, voor de toelichting door haar uit deze discussie ontvangen, en verklaard had voldoende inlichtingen te hebben ontvangen omtrent den weg, dien zij inslaan moest, gaat de Synode over tot bespreking van het voorstel, in het vorig artikel uitgedrukt.

ART. 228.

De afgevaardigden van Friesland geven toelichting.

De Voorzitter herinnert, dat het Algemeen Reglement omtrent bezit en beheer der Kerkelijke Goederen reeds was vastgesteld. Alleenlijk moet het door de Gemeenten nog goedgekeurd worden; vooraf echter dient men het omtrent art. 2 eens te zijn. Wordt dit Reglement aangenomen, dan geeft het, in art. 9, juist datgene, wat Friesland wil.

De afgevaardigden van Friesland verklaren zich hiermede voldaan, in verband tot eene verklaring der Syn. Comm., dat zij het hare zal doen, om het concept-Reglement door alle gemeenten te doen aannemen.

ART. 229.

Komt in behandeling het voorstel, Letter E.

Groningen. *De Synode bewerke, dat onze Kerk op de Synodale Vergadering meer gelijkmatig worde vertegenwoordigd, dan tot hiertoe geschiedt.*

Noord-Holland. *De Synode brenge de vertegenwoordiging in overeenstemming met letter en geest der Dordsche Kerkorde van 16¹⁸/₁₉, art. 47 en 50, en met de leer van de gelijkheid der gemeenten, in de H. Schrift ten regel gesteld.*

Daartoe vervallen de Provinciale Vergaderingen zooals zij thans zijn samengesteld.

In hare plaats trede de particuliere Synode op, welke samengesteld is uit 4 of 5 naburige klassen.

De Synode bepale het minimum der gemeenten van elke klasse.

In de samenstelling der algemeene Synode volge men het goede voorbeeld der Vaderen op de Dordsche Synode 16¹⁸/₁₉.

Uit de inlichtingen der respectieve afgevaardigden blijkt, dat hunne Provincieën in de thans bestaande regeling den weg zien, dat onze hoogere Vergaderingen clubs worden,

dat de uiteenlopende meeningen bij de thans bestaande samenstelling op de Synode niet genoegzaam worden vertegenwoordigd,

dat de uitspraken der Synode thans dikwijls toevallig worden.

Ook blijkt het, dat men, zoo al niet eene Synode, waar *alle* gemeenten door hare eigene leeraren en ouderlingen vertegenwoordigd zijn, toch vrijheid wil, voor alle predikanten onzer Kerk, om op de Synodale Vergadering het woord te voeren.

ART. 230.

Intusschen deelt Ds. KUIPER, de afgevaardigde der Kerk in Noord-Amerika, zijn voornemen mede om te vertrekken. De Voorzitter stelt hem deswegens in de gelegenheid om de Vergadering een afscheidswoord toetspreken.

Ds. KUIPER brengt het navolgende in het midden :

1o. Hoe moet er voorzien worden in de dringende behoefte tot bijeenvergadering der emigranten in de groote steden der Vereenigde Staten ? Reeds had de D. C. G. Kerk aldaar een leeraar hiertoe indienst gesteld, maar, na drie jaren arbeidens, had deze broeder zijn ontslag genomen. Wat nu ? Misschien kan deze Synode ons met haar advies dienen.

2o. Met de thans uitgetredene, nog niet kerkelijk met ons ineengevloede, gemeenten, staat de C. G. Kerk in N. A. in zeer goede verstandhouding, al is de tijd tot samensmelting nog niet rijp. Zeer bevorderlijk zou het aan de goede zaak zijn als deze Synode de wenschelijkheid eener vereeniging uitsprak.

3o. De klasse Grand-Rapids had een schrijven ontvangen van een predikant uit de C. G. Kerk in Nederland, inh-kennisgeving, dat hij wel in haar midden wilde dienen, maar geen geld tot overtocht had. Hem was geantwoord dat hij wachten moest tot hij een beroep ontving. Genoemde predikant had een aanbevelend schrijven overgezonden van oudere predikanten uit de C. G. Kerk alhier. Nu wenschen de BB. afgevaardigden, dat men hun toch geene predikanten aanbevele, die hier van geen dienst meer kunnen zijn.

Het oordeel der Vergad. omtrent deze drie punten is als volgt.

Omtrent punt 1, acht zij, hoezeer ook met de daar uitgesprokene gedachte ingenomen, het plaatsen van een of meer leeraars in de groote steden van N. A. om opzicht op de emigranten te houden, iets dat buiten ons bereik ligt. Zij besluit om den Broederen in N. A. den raad te geven, om in een schrijven de Emigranten te wijzen, op de zedelijke gevaren, die hen bedreigen, en, voorts, zoo mogelijk, van wege hunne eigene Kerk in de godsdienstige behoeften der geëmi-greerden te voorzien.

Wat punt 2 belangt, verneemt de Vergadering tot hare blijdschap, dat er wederzijds neiging tot vereeniging bestaat,

Punt 3 betreffende, wordt door den Voorzitter opgemerkt,

dat de Kerk geene aanbeveling aan predikanten, in bovenbedoelden zin, medegeeft, en niet verantwoordelijk is voor hetgeen particulieren te dezen opzichte doen.

Hierop richt de Voorzitter een woord van afscheid tot de BB. uit Amerika; hij dankt hun voor hunne overkomst, hunne belangstelling, hunne adviezen, en wenscht hun en hunne kerk Gods zegen in ruime mate toe, meteen hun eene veiligen overtocht over den Oceaan toebiddende. Gij beiden, zoo zegt hij, hebt u, zonder eenigzins ontrouw te worden aan uwe roeping, in de teedere vraagstukken, waaromtrent uw advies werd gevraagd, op nobele wijze gedragen.

ART. 231.

Uit de toelichting, welke de afgevaardigden van Noord-Holland, aangaande het Voorstel hunner provincie, uitgedrukt in art. 229 der Vergadering geven, blijkt, dat hunne provincie niet bedoelt, dat de Synode reeds nu en onverwijld verandering make in de vertegenwoordiging der kerk; maar eene Commissie van Rapporteurs benoemd zou willen zien, die aan de e.k. Synode een beredeneerd en uitgewerkt plan in den geest van het Voorstel, ter beoordeeling aanbod.

ART. 232.

Na vele discussieën wordt het volgende voorstel met tegenoverstel ingediend, en worden beiden tegen elkander in stemming gebracht.

a. De Synode, gehoord hebbende de voorstellen van Groningen en Noord-Holland, in zake kerkregeering, gehoord de toelichting door de afgevaardigden, besluit:

1o. Om deze zaak te stellen in handen eener te benoemen Commissie, die de eerstk. Synode diene van consideratieën en advies.

2o. Om van die consideratieën en dat advies intijds ter kennis te brengen van de kerkeraden, opdat ook deze hun gevoelen aan die Commissie kenbaar maken.

3o. De sub. 1 genoemde Commissie zal dan op de eerstk. Synode een behoorlijk geformuleerd Voorstel ter tafel brengen.

De Voorsteller van a wil niet geacht hebben, dat met de aanneming van dit Voorstel, dat van *Groningen* en *N.-Holland* in beginsel aangenomen is, maar slechts, dat de Commissie

onderzoek zal doen, of het raadzaam en noodzakelijk is, om den weg, door beide Provinciën aangewezen, optegaan.

b. De Synode ziet niet in dat de ervaring van vele jaren ons heeft geleerd dat er verandering in de Vertegenwoordiging noodig is, en heeft thans, wijl zulks niet is gebleken, geene behoefte eene Commissie te benoemen.

Dit laatste Voorstel wordt met 24 stemmen *a a n g e n o-
m e n*; op Voorstel *a* hadden zich 16 stemmen vereenigd.

ART. 233.

Ds. KAPTEIN sluit met dankgebed, na het zingen van Ps. 188: 8,
 Gods rechterhand is hoog verheven, enz.

E e n e n t w i n t i g s t e Z i t t i n g .

Dinsdag-namiddag, 30 Aug.

ART. 234.

Ds. VAN MINNEN opent deze zitting met gebed, na eerst opgegeven te hebben Ps. 89 : 8,

Gij toeb, Gij zijt hun roem, enz.

ART. 235.

Aan de orde is het voorstel

Zuid-Holland. *Het werk van de Consulenteu worde nader geregeld, en de verplichting en verhouding der vacante gemeenten tot de consulenteu aangewezen.*

Uit de toelichting blijkt, dat eenige moeilijkheden, uit het niet-genoegzaam-geregeld-zijn van de wederzijdsche verhouding voortvloeiende, tot de indiening van dit voorstel aanleiding hadden gegeven.

Het praëadvies wordt in dezen gegeven. Een concept-Reglement wordt ter kennisneming overgelegd. De Alg. Bep. worden gelezen voor zoover terzake. Velen oordeelen, dat het consulentenschap toch eigenlijk iets nieuws is, dat de Dordsche Synode niet kende, en dat in de eerste dagen der Afscheiding het gevaar van de macht der consulenteu duidelijk aan 't licht is gekomen. Daarop wordt, na eenige discussieën, het volgende voorstel ingediend :

De Synode, overwegende, dat de zorg en het bestuur over de gemeenten is opgedragen aan den kerkeraad, en dat geen konsulent aan een kerkeraad mag worden opgedrongen, besluit Letter B. van de Alg. Bep. opteheffen. Aan de leeraars blijft het echter opgedragen de vacante gemeenten hulp te bewijzen, waar die begeerd wordt, en het hun doenlijk is die te verlenen.

Hierop wordt als tegen-voorstel ingediend:

De Synode lassche het volgende in de bestaande bepaling in:

In die zaken, waarin de kerkeraden hunnen raad en hulp inroepen.

Met 25 stemmen, tegen 15 op het eerste, wordt dit laatste voorstel aangenomen.

ART. 236.

Omtrent het voorstel van

Zuid-Holland. *Dat de kennisgeving der noodzakelijkheid van de verplaatsing eens leeraars met eenige toelichting geschiede,*

oordeelt de Synode, na toelichting, præadvies, en discussie, dat het vragen van inlichtingen desbetreffende aan belanghebbenden dient overgelaten.

ART. 237.

Het voorstel van

Noord-Holland. *De Synode wijde hare aandacht aan de uitoefening der kerkelijke tucht, inzonderheid ook voor doopleden onzer Kerk,* wordt toegelicht. Na præadvies ontvangen te hebben, leest de Vergadering het hieromtrent bepaalde in de Alg. Bep. pag. 49, Titel II, en besluit:

om de bijzondere aandacht der kerkeraden op deze bepaling te vestigen.

ART. 238.

Thans komt in behandeling het voorstel van

Zeeland. *De Synode verklare of art. 96 der Synode van Utrecht, ook toepasselijk is op hen, die weleer het radicaal van leeraar hadden.*

De Synode, de toelichting der afgevaardigden en het ontvangen præadvies, gehoord en overwogen hebbende,

verklaart dat art. 96 niet toepasselijk is

op afgezette predikanten, en dat hun niet toegelaten wordt, om in de gemeenten voortegaan, totdat zij hiertoe van de respectieve klasse recht hebben verkregen.

ART. 239.

Aan de orde is het voorstel van

Friesland. *De Synode wijzige het Huwelijksformulier naar de behoefte van den tegenwoordigen tijd, in dien zin, dat het tot kerkelijke inzegening van het voltrokken huwelijk diene.*

De Commissie van Rapport deelt mede dat bij haar ingekomen is een schrijven van de gemeente Bunschoten, inh. adhæsie aan dit voorstel.

Echter kan de Synode geene reden vinden, met het oog op het opene der kwestie, om thans hierin verandering te brengen.

ART. 240.

Het voorstel van

Gelderland. *De Synode besluite dat voortaan niemand als lid onzer Kerk worde aangenomen, en geen kerkeraadslid worde geduld, die sterken drank verkoopt of laat verkoopen.*

Uit de toelichting der afgevaardigden blijkt, dat de redactie van het voorstel niet geheel juist is, naardien de bedoeling der Provincie niet deze is, dat de Synode bevelend, maar wel dat zij wenschende optreden zal.

Het præadvies in dezen wordt gegeven, en de discussieën geopend.

Over het misbruik kan op deze vergadering geen verschil zijn. Ook wordt onthouding aangeprezen, door sommigen om des beginsels, door anderen om des voorbeelds wil. Door enkelen wordt bezwaar geopperd het gebruik onbepaald te verbieden, uit vreeze van verder te gaan dan de Schrift. Eindelijk worden de volgende voorstellen ingediend:

a. De Synode verzoekt, met het oog op den maatschappelijken toestand, de kerkeraden, om met den meesten ernst de drankzonde te bestrijden, en acht het noodzakelijk om geen drankverkoopers tot kerkeraadsliden te benoemen.

b. De Synode blijve bij het bepaalde op de Synode van Dordrecht, 1879, en spreke den wensch van algeheele onthouding uit.

c. De Synode, zich houdende aan het besluit van Dord-

recht, 1879, te dezen opzichte, oordeelt hieromtrent geene nadere bepaling te moeten maken.

Voorstel c, het eerst in stemming gebracht zijnde, wordt met 23 tegen 17 stemmen a a n g e n o m e n, waardoor de beide anderen vervallen.

ART. 241.

Het voorstel van

Noord-Brabant. *De Synode keure het concept voor de kerkvisitatie goed; alleen de woorden: »en aftreden», voorkomende aan den vollen kerkeraad (letter E) worden geschrapt.*

De Synodale Commissie deelt mede, dat het Concept-Reglement aan de verschillende klassen is toegezonden om advies. Alleen van de Prov. Zeeland is antwoord ingekomen.

In verband met bovenstaand Voorstel wordt het Concept-Reglement voorgelezen, en na lezing van elk artikel gevraagd, of de afgevaardigden der Provinciën ook in last hebben, om bezwaren tegen hetzelfde intedienen, of verbetering of aanvulling van hetzelfde voortestellen.

Het geheele Reglement wordt na eenige wijzigingen goedgekeurd, en zal in zijn geheel in de Bijlagen worden opgenomen.

ART. 242.

Deze zitting wordt, na het zingen van Ps. 119 : 87,

Kom mij te hulp, enz.

met dankzegging gesloten door Oud. BRINK.

Tweëntwintigste Zitting.

Woensdag-voormiddag, 31 Aug.

ART. 243.

Oud. **JOBSE** opent deze zitting met gebed, nadat gezongen was Ps. 122 : 1.

Ik ben verblijd, wanneer men mij, enz.

ART. 244.

Het *Moderamen*, versterkt door de **BB, J. BAVINCK** en **H. J. KLINKERT**, wordt belast met het nazien en arresteeren van de **Notulen dezer Vergadering.**

ART. 245.

De BB. NOORDTJII en NEDERHOED worden gekozen als Commissie tot het in orde brengen van de rekening dezer Synode; beide BB. nemen deze taak bereidvaardig op zich.

ART. 246.

Er wordt een schrijven voorgelezen van Ds. BEUKER uit *Emlenkamp*, inhoudende verzoek om advies in zekere conscientiezaak, n.l. wat zijn kerkeraad moet doen met een man en vrouw, die voor ruim 25 jaren in hunne onkunde samen een huwelijk aangingen als bij Lev. 18 : 16 wordt afgekeurd. Later kregen deze menschen kennis aan den Heiland, en zouden nu gaarne lid der gemeente worden. De Klassis, met wier toestemming dit advies gevraagd wordt, heeft dit huwelijk verboden verklaard, op het voetspoor der Synode van Dordrecht 1879, maar durfde niet zeggen: dat de zoo gehuwden uit de Gemeente des Heeren gebannen moeten worden en blijven, naardien de Heere in dit geval alleen met kinderloosheid bedreigd had. Te minder, daar de vrouw, in het huwen van den broeder haars mans, onder invloeden had gestaan, die dezen stap zeer verklaarbaar maakten.

De Synode oordeelt, dat genoemde echtelieden wegens hun huwelijk niet van de gemeente mogen worden geweerd.

ART. 247.

Thans komt in behandeling het Voorstel van

Drenthe. De Synode spreke zich duidelijk uit, over de betwiste huwelijken, en in het bijzonder over het huwelijk van een oom met zijne nicht.

Zuid-Holland. De Synode geve aan, hoe een kerkeraad moet handelen met leden, die wegens de wetten van onzen Staat niet mogen trouwen dan na een bepaald aantal jaren, maar die naar Engeland of elders gaan, en aldaar binnen den bij ons bepaalden tijd trouwen, en daarna weer tot onze gemeenten terugkeeren.

Na toelichting en præadvies, oordeelt de Synode,

a. wat het huwelijk van een oom met zijne nicht betreft dat zulk een huwelijk niet verboden is, maar, als betwist zijnde, niet is aanteraden.

b. wat het door Z. H. aangegeven geval betreft,

Spreekt zij ernstig hare afkeuring uit over zulke overtreding van de wet des lands,

maar, wijl zulk een huwelijk toch op wettige wijs is gesloten, wil zij het niet in dezen zin veroordeelen, dat alzoo gehuwden geene leden der Kerk zouden mogen zijn.

ART. 248.

Het voorstel van

Noord-Holland. *De Synode geve een krachtig getuigenis tegen het overlaten of overgeven, geheel of ten deele, van armen en weezen aan het Burgerlijk Armbestuur, zooals dit in sommige gemeenten geschiedt.*

Na toelichting en præadvies oordeelt de Synode :

De Synode erkent en spreekt het uit, dat het de roeping is van de gemeente hare armen te verzorgen. De zaak van het armwezen in het algemeen is echter eene zaak van zoo uitgebreiden, ingewikkelden en moeieliijken aard, dat de Synode niet door een algemeenen regel, voor alle plaatsen dit kan uitmaken.

Zij wekt daarom alle leeraars op er toe te arbeiden, dat het steeds meer en meer in de bewustheid der gemeente leve, dat zij zelve voor hare nooddruftigen zorge.

ART. 249.

Omtrent het voorstel van

Noord-Holland. *De Synode wijde hare aandacht aan de noodige voorziening in de behoefte aan gelegenheid tot christelijke verpleging van krankzinnigen, blinden, doofstommen, en andere dergelijke lyders in het midden der gemeente,*

komt de Synode, na toelichting en præadvies, tot het navolgende oordeel :

De Synode, doordrongen van de heilige roeping der Kerk, om zich de verpleging dier ongelukkigen aantetrekken, vestigt op deze zaak met allen ernst de aandacht onzer Kerk, en wenscht, dat er weldra in ons vaderland, gelijk elders, inrichtingen mogen tot stand komen, waarin die ongelukkigen onder de verpleging der ware christelijke liefde verkeeren.

ART. 250.

Met betrekking tot het voorstel van

Noord-Holland. *De Synode wekke de Kerkeraden op om zooveel mogelijk voor een voldoende getal Ouderlingen te zorgen,*

gaat de Synode, biddende dat de Heere ons vele en goede ouderlingen geve, over tot de orde van den dag.

ART. 251.

Het voorstel van

Noord-Holland. *De Synode besluite, dat voortaan de Synodale Commissie besta uit het Moderamen der Synode, hetwelk loopende zaken, tusschen de eene Synode en de andere, behartigt, de Correspondentie met de Buitenlandsche Kerken onderhoudt, en waar het noodig is, voor de Kerk bij de Regeering optreedt,*

komt thans in behandeling. Er wordt opgemerkt dat de aanneming van dit voorstel een Algemeenen Secretaris eischen zou, naardien elk Moderamen weer voor vreemde toestanden komt te staan. In stemming gebracht wordt het met algemeene stemmen *verworpen*. Het denkbeeld van een vasten Secretaris wordt intusschen aan het algemeen overleg aanbevolen.

ART. 252.

Omtrent de voorstellen van

Noord-Holland. *De Synode besluite dat voortaan de adressen tijdens de Synode gesteld, en door haar vastgesteld worden. Zij bepale ook den tijd, binnen welken de adressen verzonden moeten worden.*

Zuid-Holland. *De Synode bepale, dat elk adres van haar uitgaande, staande de Vergadering worde opgesteld en goedgekeurd, wordt voorgesteld :*

De Synode acht het niet noodig hieromtrent een vast besluit te nemen, maar bepaalt, dat voortaan van elk adres, dat van haar uitgaat, bepaald zal worden, of het al dan niet tijdens hare zittingen opgesteld en goedgekeurd worden zal.

Dit voorstel werd aangenomen met 26 stemmen, tegen 13 die zich vereenigd hadden op dat van Zuid-Holland, met inbegrip der woorden *zooveel mogelijk*.

ART. 253.

Aan de orde wordt gesteld Letter I,

Noord-Holland. *De Synode zette voort het onvoltooid gebleven werk der Dordtsche Synode 16¹⁸/19 ten opzichte van het vraagstuk der viering van den dag des Heeren, met het oog op de maatschappelijke toestanden van den tegenwoordigen tijd — zie art. 179 van de Hand. der Synode van 1879.*

Bij de toelichting wordt gewezen op hetgeen drong tot indiening van dit voorstel.

De Synode verwijst in dezen naar art. 179 van de Hand. der Synode te Dordrecht, 1879.

ART. 254.

Het voorstel van

Drenthe. *De Synode keere, met het kerkelijk besluit omtrent Jachin, terug naar Synode van den Bosch,*

wordt toegelicht en besproken. Drenthe acht het bestaan der Ver. Jachin overbodig, ja schadelijk. Zij acht ook het besluit der vorige Synode verkeerd, als beperkende de macht des Kerkerads. Jachin verzoekt tot iets, dat de Kerk vanzelf al doet; dit had alleen zin bij Zondagschool-onderwijs buiten de gemeente. Een gereformeerd beginsel is er mede gemoeid: de onschendbaarheid van den kerkeraad. Men keere terug tot 's Bosch; geene Zondagschool worde opgericht dan met consent des Kerkerads.

De Synode vereenigt zich met het advies, om te blijven bij het in 1879 te Dorcht beslotene, uitgedrukt in art. 199 van de Hand. dier Synode.

Dit besluit werd genomen met 27 stemmen, tegen 11, die voor *veranderen* hebben gestemd.

ART. 255.

Noord-Holland. *De Synode bevele aan, dat van alle algemeene zaken klassikale Penningmeesters zijn, die op de vergaderingen alle kollekten in ontvangst nemen, opdat de nalatige kerkeraden bestraft kunnen worden.*

Dit voorstel wordt aldus gewijzigd met algemeene stemmen **a a n g e n o m e n :**

De Synode beveelt aan, dat voor alle algemeene zaken, in elke klasse, iemand zij, die op eene bepaalde zaak de aandacht vestigt, opdat er geregelden gang in iedere zaak zij.

ART. 256.

In behandeling komt het voorstel,

Zuid-Holland. *a. De Synode bepalet, dat de Geuzenkerk te Brielle als monument, eigendom blijve der Chr. Ger. Kerk, en dat, bij noodzakelijke vergrooting van het Kerkgebouw, de kosten daartoe door de Kerk worden gedragen, waarvoor de gemeente Brielle alsdan eene betamelijke rente betale.*

b. De Synode geve, van hare zijde, aan de gemeente te Brielle eene

verklaring, dat zij alleen zoolang zij Chr. Ger. Gemeente blijft, het onbelemmerd gebruik van het kerkgebouw heeft.

De toelichtende afgevaardigden leggen vooral den nadruk op de woorden: *als monument*; in het monumentaal karakter van het kerkje te Brielle toch ligt de reden der aanvraag, die in het voorstel uitgedrukt is. Ook op de woorden *bij noodzakelijke*, naardien vergrooting, huns erachtens op dit oogenblik, en allicht ook in de toekomst niet noodig is.

De Syn. Comm. herinnert hierop aan hare, in haar Verslag vermelde onderhandelingen met den kerkeraad der Gem. Brielle, over deze zaak.

De Voorzitter herinnert aan het besluit hieromtrent in de vorige Synode genomen.

Op de vraag van Zuid-Holland of vergrooting noodig is, antwoordt de Syn. Comm. bevestigend; anders, zegt zij, zou de Gem. Brielle het niet vragen, en er geen geld voor uitgeven.

Met algemeene stemmen vereenigt zich de Synode met het voorstel der Syn. Comm. in dezen, zoodat deze gemachtigd wordt, om, volgens overgeleverd bestek vergunning tot vergrooting van het Geuzenkerkje te verleenen, onder bepaling, dat door de Synode, de onkosten, die de Gemeente Brielle hiervoor maken moet, allereerst aan haar zullen worden terugbetaald, ingeval eenige Synode aan het gebouw eene andere bestemming mocht geven.

ART. 257.

In het voorstel van
Zeeland. *De Synode besluite tot het doen uitgeven van een officieel kerkelijk Jaarboekje,*
oordeelt de Synode niet te kunnen treden.

ART. 258.

Oud. SCHOUTEN laat zingen, Ps. 68 : 16,
Gij koninkrijken, zingt Gods lof, enz.
en sluit met dankgebed.

Drieentwintigste Zitting.*Woensdag-namiddag, 31 Aug.*

ART. 259.

Ds. GEZELLE MEEBURG opent deze zitting met gebed, nadat gezongen was Ps. 74 : 2,

Herdenk de trouw, aan ons voorheen betoond, enz.

ART. 260.

De Prov. Zuid-Holland zal de plaats der eerstvolgende Synode aanwijzen.

In verband hiermede drukt deze Synode den wensch uit, dat de rangschikking der afgevaardigden aan de Synodale tafel zóó zij, dat niet steeds aan dezelfde Provincie de uit een acoustiek oogpunt doelmatigste plaatsen worden aangewezen.

ART. 261.

Op voorstel van den vice-Præses besluit de Synode, dat de Voorzitter, niet de vice-Præses, de openingsrede der eerstv. Synode houden zal.

ART. 262.

Omtrent het zenden van afgevaardigden naar de Synoden of Algemeene Vergaderingen van Buitenlandsche kerken wordt besloten :

De Synode zal zich in dit zittingjaar eens laten vertegenwoordigen bij de Belgische Zendingskerk. Tot afgevaardigden worden benoemd de beide oudste Docenten, VAN VELZEN en BRUMMELKAMP, en tot hunne Secundi, de Leeraars BULENS en VAN MINNEN.

Evenzeer zal zij zich doen vertegenwoordigen eens in dit zittingjaar bij de oud-Ger. Kerk in Pruisen ; daartoe worden gekozen de Præses en Scriba, DD. GISPEN en VAN ANDEL, met de beide andere leden van het Moderamen, DD. HESSELS en VAN DER SLUIJS tot Secundi.

Aangaande de verzoeken der kerken uit Silezie, Amerika, Schotland en Transvaal, om onze Kerk in hun midden te doen vertegenwoordigen, wordt geoordeeld, dat de Synode, met het

oog op de groote kosten, aan het zenden van broeders derwaarts verbonden, tot haar leedwezen thans niet kan voldoen, aan den wensch der kerken in genoemde landen, die ook de hare is. Mocht echter een der leeraren onzer Kerk op eigene kosten naar de Alg. Verg. van de Vrije Evang. Kerk in Silezie, de Ref. Ch. of de Holl. Chr. Ger. Kerk in Amerika, de U. P. C. of de Vrije Schotsche Kerk in Schotland, of ook naar de Ger. Kerk van Zuid-Afrika willen reizen, voor dat geval wordt de Synodale Commissie gemachtigd om hem volmacht te geven, om daar namens onze Kerk optetreden.

ART. 263.

In plaats van Ds. HESSELS, die, volgens den rooster, ditmaal als lid der Synodale Commissie aftreedt, wordt gekozen Ds. GISPEN, en als diens Secundus, Ds. DOORN. Tot secundi der beide leden worden gekozen, JHR. DE JONGE, als sec. voor Ds. WIELENGA, en Ds. BRUMMELKAMP JR., als sec. voor Ds. NEDERHOED.

ART. 264.

Op de vraag: wanneer de verhooving der Collegiegelden ingaat? wordt bepaald: dat zulks met den nieuwen cursus het geval zal zijn.

ART. 265.

De verhooving van het tractement der Docenten zal ingaan met de eerstvolgende uitbetaling.

ART. 266.

Gevraagd zijnde of de Zendeling-kweekelingen ook collegiegeld moeten betalen, antwoordt de Synode ontkennend.

ART. 267.

Er wordt opgemerkt, dat het zeer gepast zou zijn om het 50jarig bestaan van onze Kerk feestelijk te gedenken. Het voorstel hiertoe vindt algemeen bijval.

De Synode besluit om bij die gelegenheid een Gedenkboek der Afscheiding namens de Chr. Ger. Kerken dezer landen uittegeven. De nadere regeling dezer taak wordt opgedragen aan het Curatorium in vereeniging met de Docenten onzer Theol. School, inzonderheid met den Archivarius onzer Kerk.

De Gemeenten zullen verzocht worden om den gedenkdag te herdenken, en alsdan voor onze School te kollekteeren. Een Exemplaar van het Gedenkboek zal elke gemeente ten geschenke worden gezonden.

ART. 268.

De Archivarius wordt belast met de zorg voor het Meublement dezer Synode; tevens wordt hij gemachtigd om het laken voor de tafel en den lessenaar der Curatorenzaal benooidigd, van hetzelfde aftenemen.

ART. 269.

De uitgave der Notulen van deze Vergadering wordt opgedragen aan het Moderamen.

ART. 270.

De Rekening van den Penningmeester der Synode wordt nagezien en goedgekeurd. Zij is als volgt:

Aan den <i>Penningmeester der Zending</i>		
restant der Schotsche reis		f 126,02
Reiskosten præadviseerende leden		
DONNER	f 24,—	
V. VELZEN	13,70	
BRUMMELKAMP	5,—	
DE COCK	11,—	
NOORDTZIJ	9,05	
STEKETEE	25,—	
	<hr/>	f 87,75
Aan de <i>Synodale Commissie</i> ,		
reiskosten afgev. naar Belgie	f 84,40	
drukkosten etc. voor het grond-		
reglement, visitatie-reglement,		
doopsrapport etc.	203,17 ⁵	
reiskosten voor verschillende		
Vergaderingen	267,42 ⁵	
	<hr/>	
Onkosten voor deze Synode		f 555,—
		» 609,34 ⁵
		<hr/>
Totaal	f	1378,11 ⁵

Verdeeld over 10 Provinciale Synoden
bedraagt dit voor elke Provincie f 137,82

NOORDT Zij.
NEDERHOED.

ART. 271.

De Synode heeft thans hare werkzaamheden geëindigd.

De Voorzitter neemt daarop het woord.

Allereerst dankt hij het afgetreden lid der Synodale Commissie, Ds. HESSELS, voor zijnen arbeid, als lid dier Commissie met zooveel ijver door hem verricht, onder de onverdeelde goedkeuring der Synode.

Voorts werpt hij een terugblik op de werkzaamheden dezer Synode. Belangrijk was haar arbeid; moeielijk dikwijls hare taak. Ieder onzer doorleefde, tijdens harer zittingen, wel eens oogenblikken, als waarin Mozes uitriep: Zend, o God! wien Gij zoudt zenden — niet mij. Toch, God riep ons. En nu blijkt het van achteren dat God er ons ook door heeft geholpen. Wij hebben stof tot dankbaarheid. Aan God zij allereerst dank gebracht. Als afgezonderden uit onze broederen zaten wij hier, eervol, ja, maar onder groote verantwoordelijkheid. Wij mochten allen gezond blijven. Er mocht levendige broederzin onder ons zijn. Ons zegenende, zegende God geheel zijne gemeente. Gode alleen de eer!

Dank aan U, Broeders Docenten der School, en Director der Zending, voor Uwe zooveel lichtgevende, en zoowel door-dachte præadviezen. Niet steeds kon ik ze van U allen vragen, de tijd liet het niet toe. Weet echter dat Gij allen ten zeerste van ons wordt gewaardeerd. Wij kunnen niemand Uwer missen. Het gaat ons gelijk ouders met hunne kinderen: Op de vraag: welk van Uwe kinderen kunt gij missen? weten zij het niet, en willen zij ze allen houden. Weemoed vervult ons hart als wij denken aan het heengaan van VAN VELZEN en BRUMMEL-KAMP. Ook in betrekking tot U, beide Oudste Docenten, zijn gewichtige, ingrijpende besluiten gevallen. Gij hebt even goed aan het einde, als bij het begin uwer bediening, zelfverloochening van noode. Een drietal helpers staat u straks ter zijde. Aan den avond uws levens gekomen, zij dit een troost, dat uw werk straks in vertrouwde handen overgaat. Mogen wij U nog lang op onze Synoden zien uitgaan en ingaan. Als wij straks herdenken, hoe God, voor 50 jaren, de Gereformeerde Kerk in onze landen, zuiverder dan ooit. weer te voorschijn

treden deed, dan geve God, dat Gij met ons Hem moogt danken.

Dank aan het Moderamen, aan U, Vice-præses, die mij zoo trouw ter zijde hebt gestaan, aan U, Secretaris, wien ik van harte geduld toewensch, bij de moeielijke taak, die U, na al uw werk, nog wacht. Ook aan U Commissie van Rapporteurs, wier weldoordachte adviezen bijna steeds de instemming der Synode verwierven.

Dank aan de Gemeente van Zwolle, enz. aan de Commissie uit haar midden, door wier goede zorgen de Synode hier zoo waardig en eervol kon nederzitten. Zij heeft gedaan wat zij konde. Van de gemeente, die ons dagen achtereen zoo uitnemend verzorgde, is geene klacht gehoord. Br. HESSELS, breng, als pastor loci, dit woord van dank aan de Gemeente Zwolle over. Zwolle, dat reeds tweemalen eene Synode herbergde, wordt van ons niet vergeten.

Dank aan het bedienend personeel, aan koster en helpers, die ons zoo uitnemend hebben bediend.

Persoonlijk dank ik de Vergadering voor de mij verleende onderscheiding; ook daarvoor, dat zij mij mijne taak zoo gemakkelijk heeft gemaakt. Mijne begeerte om ditmaal te rusten is niet vervuld. Ik was u geen onbekende; dit troostte mij — gij kendet mijne zwakheden. Niemand kan iets anders zijn dan hij is. Voor het vervolg wensch ik u een Voorzitter toe, die den gang der zaken meer weet te bespoedigen dan ik. Heb ik, in spijt van uwe volgzaamheid aan mijne leiding, iemand iets onaangenaams aangedaan, vergeeft het mij. Misschien komen wij nooit zoo meer samen als thans. De dood zal allicht verandering in de samenstelling der Synode maken. Ook in het kerkelijk leven heerscht de wet der wisselvalligheid. Onderwerpen wij ons daaraan; 't zij ons genoeg dat God met ons is. Wij hebben eene van Gods Trouw en Macht getuigende historie achter ons. Voor groote beginselen strijden wij. Daarbij te blijven, zij ons aller voornemen. Bouwen, niet breken, onze leus.

Wat deze Synode betreft, God heeft wat groots bij ons gedaan. In alle belangrijke zaken zijn met eenparige stemmen besluiten genomen. Er was zelfverloochening en ijver in uw midden. Handhaven wij voorts de onderscheiding, ons door de afvaardiging naar deze Synode verleend, en staan wij er naar, om treffelijke mannen in onze Provinciën te zijn. Alleen de kleine kan wat groots doen. Hem geldt de belofte: Ik ben altijd met u. Gij hebt kleine kracht, zeide Jezus, maar gij hebt mijnen naam niet verloochend. Zoolang wij dien naam belijden, hebben wij niets te vreezen. Vaartwel! voor Jezus troon komen wij weer bijeen.

De Vice-Præses, Ds. HESSELS, spreekt den Voorzitter toe, en zegt hem, namens de Vergadering, hartelijk dank. Gij waart *steeds* dienaar, zegt hij. Gij hebt in ons hart eene plaats. Voor tien jaren waart gij ook Voorzitter — wordt het weer. Mogen we ook dan in den zegen des Almachtigen ons verblijden!

Daarop dankt Doc. VAN VELZEN, namens het collegie van Docenten, voor de welwillendheid, waarmede de Adviezen *steeds* aangehoord zijn. Deze Synode laat blijde herinneringen na. Welk eene belangstelling in School en Zending! Wat al eenstemmigheid! Maar dit alles maakt ons niet blijde — neen, dit is de stoffe onzer vreugde, dat alles, wat besloten is, op grond van den Bijbel is besloten. Volmaakt was ons werk niet. Van den hemel uit op deze Vergadering terugziende, zullen wij zeggen: toen ik een kind was sprak ik als een kind. Een traan komt in ons oog bij de gedachte aan ons werk — maar God zal eens alle tranen van de oogen afwisschen, want Christus deed verzoening. Dat trooste ons! En kunnen wij maar weinig, en is over dat weinige nog verzoening noodig, geen nood, God zal zegenen. Is onze kracht in God, dan zullen wij Hem eens samen danken.

Met diep bewogen hart, zingt de Vergadering het eerste en laatste vers van den avondzang, en gaat, nadat de Præses, in ernstig gebed, Gods genade gevraagd, en Zijnen zegen ingeroepen heeft, uiteen, een ieder naar zijn arbeidsveld; het kostte moeite om te scheiden.

Het Moderamen der Synode:

W. H. GISPEN, Præses.

J. HESSELS, vice-Præs.

J. VAN ANDEL, Scriba.

A. VAN DER SLUIJS. adj.-Scriba.